Qafár Agattiinoh Rakaakayih Doolatak,

Qafár Rakaakayak, Dinkaarâ Maybalaalaqa

14tô liggidak, Ixximak 83

Samara, Waysuk /2006

r Agattiinoh Rakaakayih

Doolatak, malâbuxa

አስራ አራተኛ ዓመት ቁጥር **83**

ሠመራ ሰኔ ቀን **2** ዐዐ **6** ዓ.ም.

Qafar AgatihRakaakayih Doolatak Cokmi Qarwah Soolisiyyih kuktak 83 Qagitak yaysiisoonuh yewqe kukta

Garkuriyyi siirat amô baxxaqa luk, esserimiyya luk kibal elle haysitoonu xiqan gurral duuqumam faxximtek sa.

Cokmi Qarwa taceeh tan ayfaf mango mara gufuh aqilsee sinni, maxxat meqe Qadli le taamah gexsay yakkem faxximtek sa.

Cokim Qarwah reeda rakiibô taamah gexsayih korsa abnisu elle xiqa gurral massoysaanam faxximtek sa.

Yisiiseenih yewqe Qafar Agatih Rakaakayih doolatih dustuurih maasayyak 47/3/1/ugutak a ciggiila kukti kuksume.

1heele Exxa

Amolladih Wano

1. **Ux Ammunta**

Ta kukti yiysiiseenih yewqe Qafar agatih rakaakayih doolatak cokmi Qarwah soolisiyyih kukta ixximak_83/2006_axcuk decsimam xiqah

የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት

የፍርድ ቤቶች ማቋቋሚያ አዋጅ **83**

እንደገና ለማሻሻል የወጣ አዋጅ

የዳኝነት ስርዓቱ ነፃነትና ተጠያቂነት በሚያስተማምን ሁኔታ ተጠናክሮ እንዲቀጥል ማድረግ አስፈላጊነቱ ስለታመነበት፣

ፍርድ ቤቶች የሚሰጡት አገልግሎት የበለጠ ተደራሽ 2 የተፋጠነ፣ ጥራቱን የጠበቀና ፍትሐዊ፣ ተገማችና ተገልረዩ የሚረካበት የስራ ሂደት እንዲሆን ማድረግ ተገቢ ሆኖ ስለተገኘ፣

የፍርድ ቤቶች ስልጣን መሠረታዊ የሥራ ሂደት ለውጥን ለመተግበር በሚያስችል መልኩ ማስተካከል አስፈላጊ በመሆኑ፣

ተሻሽሎ በወጣው የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ሕገ መንግስት ዓንቀፅ 47/3/ሀ/ መሠረት እንደሚከተለው ታውጇል።

ክፍል አንድ

ጠቅላላ ድንጋጌ

1. **አጭር ርእስ**

ይህ አዋጅ የተሻሻለው አዋጅ የወጣው የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ፍርድ ቤቶች ማቋቋሚያ አዋጅ ቁጥር 83/2006 **ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል።**

2. Maqnisso

Qangarak culma gersi maqna taceeh akkewaytek ta kuktal

1. “ Doolat dustuuru” iyyaanam yiysiiseenih yewqe QARD dustuuru.
2. “ Miglisi” iyyaanam QARD^{ih} miglisi.
3. “Cokmi Qari “ iyyaanam QARD^{ak} sangerra cokmih Qari, fayyale cokmih Qari daqar cokmih Qari.
4. “ Garkure” iyyaanam cokmi Qaril garkureh rankimak taamituh miglis xaquk reedisen madqâ mihrat li.
5. “ Rijistirar” iyyaanam rakaakayak garkura xiinissoh maro reedisseh tan cokmi Qaril taamita madqâ mihrat li.
6. “Rankisen caxa” iyyaanam mablo elle takke cokmi Qari kinnuk inki mablo hinnay mango mablo elle takku dudda araca.
7. “ Rankisen caxah miraaca” iyyaanam inki caxah addal gexsitta amollodi taamah gexso koobaahisa garkure.
8. “ Reedantu” iyyaanam rakaakay miglisih afteyna, miglis adoytiiti, biirô saqoltik daga raqta saqolti, biiro saqoltii kee ciggilta saqolti, koomishinerwaa kee ciggilta koomishinerwa, rakaakay kutbeh buxaaxih saqolti,sangerrâ cokmih Qarwah garkura, fayya itta cokmih Qarwah garkura, Rasuu kee daqor xiiniseyniiti(tagdabo) daqor cokmih Qarih Pirezxenti kee garkura, toh celta caddo le xagor inkih gamsa migaaqa magaalak kallaytô saqal kee ciggiila saqal inkih wagitta.

2. **ትርጓሜ**

የቃሉ አገባብ ሌላ ትርጉም የሚያሰጠው ካልሆነ በቀር በዚህ አዋጅ፥-

1. **"ሕገ መንግስት" ማለት ተሻሽሎ የወጣው የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ሕገ መንግስት ነው።**
2. **"ምክር ቤት " ማለት የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ም/ቤት ነው።**

3. "ፍርድ ቤት" ማለት የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት፣ከፍተኛ ፍርድ ቤትና ወረዳ ፍርድ ቤት ነው።
4. "ዳኛ" ማለት በፍርድ ቤት በዳኝነት ተመድቦ እንዲሠራ በምክር ቤት የተሾመ የሕግ ባለሞያ ነው።
5. "ሬጂስትራር" ማለት በክልሉ ዳኞች አስተዳደር ጉባኤ በሬጅስትራርነት የተሾመና በፍርድ ቤት ተመድቦ የሚሠራ የሕግ ባለ ሞያ ነው።
6. ምድብ ችሎት ማለት የችሎት ሥራ የሚከናወንበት ፍርድ ቤት ሆኖ እንደ አስፈላጊነቱ አንድ ወይም ከአንድ ችሎት በላይ መያዝ የሚችል ነው።
7. የምድብ ችሎት መሪ ማለት በአንድ ምድብ ችሎት የሚኖረውን አጠቃላይ የሥራ ሂደት በማስተባበር የሚሠራ ዳኛ ነው።
8. ባለስልጣን ማለት የክልሉ ምክር ቤት አፈ- ጉባኤ የም/ቤቱ አባላት ከቢሮ ኃላፊዎች በላይ ያሉ ባለስልጣናት፣ የቢሮ ኃላፊዎችና ምክትሎች ፣ ኮምሽነርና ምክትል ኮምሽነር ፣ የክልል ፅሕፈት ቤት ሃላፊዎት፣ የጠቅላይ ፍርድ ቤትና የከፍ ፍ/ቤት ዳኞች የዞንና የወረዳ አስተዳደሪዎች /አስፈፃሚዎች/፣ የወረዳ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንትና ዳኞች፣ ተመሳሳይና ደረጃ ያላቸው አካላትን የሚያጠቃልል ነው ምክትሎቻቸው፣ የከተማ ማዘጋጃ ቤት ሥራ አስኪያጅን ይመለከታል።

3. Madma

1. Federal kee Rakaakay dustuurul dacayro le hortaa kee cankâ garwa amô baxxaqaa kee xoqoysitte yassaka xxeenim.
2. Cokmi gexso qadlii kee xalu lem takkuh ummattaa kee doolatiini siirat, saaya, salam kee nagaynan leggiy sinni caddo maadisaanama.
3. Madqah rammit maqarroowak akah gexa innah abaanama

4. Nadô baxxaqso

Ta kuktal lab nadoh gurral edde yabnem say nadoh edde takkeemi

5. Taamah Af

1. Cokmi Qarwal taama edde takkem QAFAR AFA
2. Cokmi Qaril Qafar af aaxigewaa marah af gacse rankisoonay.

2heele Exxa cokmi buxah xisne garkure reeda

6. Xiso

1. Qafar agatih rakaakayih doolatak cokmi Qarwa ciggiltam teeti.
   a) Sangerrâ cokmih Qari
   b) Fayya le cokmih Qari
   c) Daqar cokmih Qari
   d) Ayyunti cokmih Qari diqsitak ta kuktal soolen.

3. አላማ

1. በፌደራልና በክልላችን ሕገ መንግስት የተጠበቁት የቡድንና የግለሰብ መብቶች፣ ነፃነቶችና ጥቅማችን ማስከበር።
2. የፍርድ ሂደቱን ፍትሐዊና ውጤታማ እንዲሆን በማድረግ የህዝብና የመንግስታዊ ስርዓቱን ፀጥታ ፣ ሠላምና ድህንነት አስተማማኝ ወደ ሚሆንበት ደረጃ ማድረስ።
3. የሕግ የበላይነት እየጐለበተ እንዲሄድ ማድረግ።

4. <u>የፆታ አገላለፅ</u>

በዚህ አዋጅ በወንድ ፆታ የተገለፀ ሁሉ ለሴት ፆታም ይገልግላል።

5. <u>የሥራ ቋንቋ</u>

1. የፍርድ ቤት የሥራ ቋንቋ አፋረኛ ነው።
2. ፍርድ ቤት አፋረኛ ለማያውቅ ባለ ጉዳይ ተርጓሚ እንዲመደብለት

<u>ክፍል ሁለት</u>

<u>የፍርድ ቤቶች አደረጃጀትና</u>

<u>የዳኝነት ስልጣን</u>

6. <u>አደረጃጀት</u>

1. የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ፍርድ ቤቶች እንደየስልጣን ደረጃቸው ከላይ ወደታች፡-

   ሀ. ጠቅላይ ፍርድ ቤት

   ለ. ከፍተኛ ፍርድ ቤት

   ሐ. ወረዳ ፍርድ ቤት

   መ. ማህበራዊ ፍ/ቤት በሚል በዚህ አዋጅ ተቋቁሟል።

2. Sangerra caddol pirezxenti, ciggiila pirezxenti,garkura, kalali abukaato rijistirar, qokol taameynit, kee garkura xiinissoh maroh dagoora aallele.
3. Fayya le cokmi Qari, rasi caddol inki pirezxenti, garkura, rijistirar, kalali abukaato, qokol taameynit kee garkurâ xiinissoh maroh xagor aalle le.
4. Daqar xiinissoh caddol daqar cokmih Qarih pirezxenti awlisa(kaat miracsimta) rankisen caxooxi, garkura, rijistirar kee qokol taameynit aalle le.

7. Cokmi Qarwa sittalluk lon garkurim reeda

Qafar Agatih Rakaakayih doolatak cokmi Qarwa

1. Federal cokmih Qarwah garkurah reedah gubat raaqa caagidiy wakiilissol yableenil.
2. Dustuurul hinnay rakaakay akkiiy federal madqal baxsa luk tambullee caagiidal.

3. Namma qaxak inkih yoo maxiqta akak iyyen caagidiy yoomaxiqta yaabbe xagarih garil sitta xage wee caagidiy tiik teyne diggooweh, tiik teyne akak duugumek,nammam inkih yoomaxiqtal yableenimih reeda lon.
4. Meqem bar kee baatil caagiidal hununuh weeqa elle xayyowteh , hinnay yoomaxiqtal hinnay ammo kaqol waktaamamih reeda lon.
5. Ta kukta sade wayta meqem bar kee baatil madqooqik siiratih wag gexsit aalle le.
6. Sangerraa kee fayyale cokmih Qarwa wakiilissol wagittah tan Federaal caagiida Federaal madqah siiratwagal yagduben.

4. በየወረዳው አስተዳደሩ ደረጃ በወረዳው ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት የሚማከሉ ምድብ ችሎቶች፣ ዳኞች ሬጅስትራርና ድጋፍ ሠጪ አካላት ይኖሩታል።

7. <u>የፍርድ ቤቶች የወል የዳኝነት ሥልጣን</u>

የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ፍርድ ቤቶች፡-

1. በፌደራል ፍርድ ቤቶች የዳኝነት ስልጣን ሥር የሚሸፍኑ ሆነው በውክልና በሚታዩ ጉዳዬች ላይ፣
2. በሕገ መንግስት ወይም በሌላ የክልሉ ወይም የፌደራል ሕግ ተለይተው በተገለፁ ጉዳዬች ላይ፣
3. ሁለቱም ተከራካሪ ወገኖች ይግባኝ ያሉባቸው ጉዳዬች በይግባኝ ሰሚ ሳይጣመሩ በመቅረታቸው አንድ ፀንቶ ሌላኛው ሲሻር ሁለቱንም በይግባኝ የማየት ስልጣን፣
4. በፍታብሔርም ሆነ በወንጀል ጉዳዬች ላይ በቀጥታ ክስ ወይም በይግባኝ ወይም በሰበር ሰሚ የማየት ስልጣን ይኖረዋል።
5. ይህን አዋጅ የማይፃረሩ የፍታብሔርና የወንጀል ስነ-ስርዓት ሕገች መሠረት ያደረገ አካሄድ ይኖረዋል።
6. የከፍተኛና ጠቅላይ ፍርድ ቤቶች በውክልና በሚያዩዋቸው የፌደራል ጉዳዬች ላይ በፌደራል ሕግ ስነ-ስርዓት ይመራሉ።

2.ድጋፍ ሠጪ ሠራተኞችና የዳኞች አስተዳደር ጉባኤ አካላት ይኖራሉ።

3. ከፍተኛ ፍርድ ቤት በዞን ደረጃ አንድ ኘሬዚዳንት፣ ዳኞች ሬጅስትራሮ፣ ተከላካይ ጠበቃ፣ ድጋፍ ሠጪ ሠራተኞችና የዳኞች አስተዳደር ጉባኤ አካላት ይኖሩታል።

8. <u>Sangerrâ cokmih Qarik garkureeni reeda</u>

1. <u>Sangerrâ cokmih Qarih qimbô caddoh garkuroh reeda</u>

Siiratwag madqak ugutak inki caagiid fayya le cokmih Qarik gersi fayya le cokmi Qari fan hinnay sangerra fan korisak neh wagitah essero kaah xayyowta waqdi yargiqeh (faaticisah)

2. Sangerrâ cokmih Qari yoomaxiqtal yable caagiida.

1. Fayya le cokmih Qari qimbô caddoh reedal margaqa elle yecee caagidi.
2. Fayya le cokmih Qari yoomaxiqtal yubleh, daqar cokmih Qarik baxsa le margaqa elle yecee caagidi.
3. Doolat xiinissoh xagoora abte margaqal madqak ugutak yoomaxiqta xayyoyseenik

1. Sangerrâ cokmih Qari Kaqit caxah caagiidal leh yan reeda

Sangerrâ cokmih Qari rakiibok madqâ hoxi edde yan ciggilta rakaakay caagiida kaqit caxal wagtaamih reeda le.

a) Ayyunti cokmih Qari yirgiqe daqar cokmih Qari yoomaxiqtal abaluk diggoyse (naharsi Qari iyyem akak iyye) caagidi hinnay kortem, hinnay.
b) Daqar cokmih Qari yirgiqe fayya le cokmih Qari yoomaxiqtal abaluk diggoyse (naharsi Qari iyyem akak iyye) caagidi hinnay korsem, hinnay. duugen kaxxa cokmi qari yoo maxiqtal abaluk margaqa elle yeceen caagiida
c) Daqar cokmih Qaril yirgiqen fayya le cokmih Qaril yoomaxiqtal korsen, hinnay duugen hinnay yiysiisen caagidiy yoo maxiqtal xayyooweh sangerra margaqa elle acuyyu hayte rakaakay caagiida

8. <u>የጠቅለይ ፍርድ ቤት የዳኝነት ስልጣን</u>

1. <u>የጠቅላይ ፍርድ ቤት የመጀመሪያ</u>

<u>ደረጃ የዳኝነት ስልጣን</u>

በስነ-ስርዓት ሕግ በተደነገገው መሠረት አንድ ጉዳይ ከአንድ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ወደ ሌላ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ወይም ወደ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ተዛውሮ እንዲታይ ጥያቄ ሲቀርብለት ውሳኔ ይሠጣል።

2. <u>ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ የሚያያቸው ጉዳዬች</u>

1. ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመጀመሪያ ደረጃ ስልጣኑ ውሳኔ የሰጠባቸው ጉዳዬች፣
2. ከፍተኛው ፍርድ ቤት በይግባኝ አይቶ ከወረዳው ፍርድ ቤት የተለየ ውሳኔ የሰጠበት ሲሆን፣
3. የመንግስት አስተዳደራዊ አካላት ውሳኔ በሕግ መሠረት በይግባኝ ሲቀርብለት።

1. <u>ጠቅላይ ፍርድ ቤት በሰበር ጉዳዬች ላይ ያለው ስልጣን</u>

ጠቅላይ ፍርድ ቤት መሠረታዊ የሕግ ስሕተት ባለባቸው በሚከተሉት የክልል ጉዳዮች ላይ በሰበር ችሎት የማየት ስልጣን ይኖረዋል፡-

ሀ. በማሕበራዊ ፍርድ ቤት ተወስነው የወረዳ ፍርድ ቤት በይግባኝ አይቶ ያፀናቸው ጉዳዬች፣

ለ. በወረዳ ፍርድ ቤት ተወስነው የከፍተኛ ፍርድ ቤት በይግባኝ አይቶ ያፀናቸው ጉዳዮች፣

ቤት የተለወጡ ወይም የተሻሩ ወይም የተሻሻሉና በከፍተኛ ፍርድ ቤት በይግባኝ ታይተው ውሳኔ የተሰጠባቸው ጉዳዬች

ሐ. በወረዳው ፍርድ ቤት ተወስነው በከፍተኛ ፍርድ ቤት በይግባኝ የተለወጡ ወይም የተሻሩ ወይም የተሻሻሉ ሆነው በይግባኝ የቀረበለት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሳኔ የሰጠባቸው ከልላዊ ጉዳዬች፣

b) Rakiibok madqâ hoxi edde yanim tumbullek xayyoyta ximmooma baxisak koona garkure akah table innah abak dan akah aban.

2. Caagid kaqô caxal isih yambullee gid xayyoysa num

a) Rakiibo madqah hoxi elle yekke inna uyxuxxu heeh yaysaballay

b) Issi assabaltaa kee gubi cokmih Qari kaal daffeyse cokmih korraq xakabah xayyoysam faxximta.

3. Madqâ caxah gexsot hoxi yanim kaqô caxa elle teemenek naharsi margaqak inayta elle tan siba (maysaqarra) yoh baaha axcuk amrissam duddah.

d) Geeri xiinissô xagoora tirgiqeh, madqa elle amrissa innal yoomaxiqta akah xayyowte fayyale cokmih Qari dan akah abe caagiida.

e) Fayyale cokmih Qari yirgiqeeh sangerra yoomaxiqtal wagitte dan akah abte rakaakay caagiida.

f) Sangerrâ cokmih Qari naharsi caddoh reedal ubullu heeh margaqa elle acuyyu hee rakaakay caagiida.

2. Kaqô caxah weeqa elle xayyoysan siiratwaga.

1. Kaqô caxah xayyoyta weeqaaqi naharak 3 garkure fokkaqteek geera

a) Rakiibo madqah hoxi edde ambulle waa caagiida woo waqdiik alfimtah.

መ. በሌሎች አስተዳደራዊ አካላት ተወስነው ሕግ በሚያዘው መሠረት በይግባኝ የቀረበለት ከፍተኛ ፍርድ ቤት እልባት ያደረገባቸው ጉዳዬች፣

ረ. በከፍተኛ ፍርድ ቤት ተወስነው በጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ ተሰምተው እልባት የተደረገባቸው ከልላዊ ጉዳዬች፣

ሰ. ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመጀመሪያ ደረጃ ስልጣኑ አይቶ ውሳኔ የሰጠባቸው ከልላዊ ጉዳዬች፣

2. <u>የሠበር አቤቱታና አቀራረብ ስነ-ስርዓቱ</u>

1. በሰበር የሚቀርቡ አቤቱታዎች መጀመሪያ በሶስት ዳኞች ከተመረመሩ በኃላ፡-

ሀ. መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የለባቸውም የሚባሉት ጉዳዬች ወዲያውኑ ይዘጋል፣

ለ. መሠረታዊ የሕግ ስሕተት አለባቸው የሚባሉት ደግሞ ማስቀረቢያ ነጥባቸውን ለይቶ በማውጣት በአምስት ዳኞች ታይቶ አልባት እንዲያገኙ ይደረጋል።

2. ጉዳዩ በሰበር እንዲታይለት አቤቱታ የሚያቀርብ ሠው፡-

ሀ. መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈፅሟል የሚልበትን ምክንያት በአቤቱታ ማመልከቻው ላይ በአጭርና ግልፅ በሆነ አገባብ ማስቀመጥ አለበት።

ለ. ከሚቀርበው የአቤቱታ ማመልከቻ ጋር አቤቱታ ያቀረበበትን ውሳኔ ቅጅና የበታች ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ ቅጂ አያይዞ ማቅረብ ይኖርበታል፣፣

3. በፍርድ ችሎት አካሄድ ላይ የሕግ ግድፈት መኖሩን አቤቱታው እንደሚያመለክት ሰበር ሰሚ ችሎት ካመነበት የመዝገቡን ቀሪ ክፍል ቅጅ እንዲቀርብለት ለማዘዝ ይችላል።

9. Fayya le cokmih Qarik garkureeni reeda

1. Fayya le cokmih Qarik naharsi caddoh garkureeni reeda

a) Amoomisso akak 50,000(kontom alfih birrik amo takke tangayyeeh angayye waytak xayyoyta meqembar weeqaaqi

b) Federal dustusruk 80/4/maasayyak ugutak federaalak naharsi caddoh cokmih Qari wakiilisso akah yacee caagiida.

c) Atlaake wagitta caagiida,rakaakay dustur edde yaabe baatilwa

d) Rakaakay reedon taamak bayseenim kee akah esserimmi iyyan meqem bar kee baatil caagiida.

e) Kaxxa digaala (tarman akak 15 liggidih arawak biso) tikki itta baatilitte.

f)Taamal enni itta madqooqil fayya le cokmih Qarih reedal umbuluyyu itta baatilwah weeqa saanih wagiitaamih reeda le.

g) Inki caagid daqar cokmih Qariik geeri daqar cokmih Qari fan hinnay daqar cokmih Qariik fayya le cokmih Qarih korisak

neh ubulah essero xayyoytek margaqa yacee.

2. Fayya le cokmih Qari yoomaxiqtal wagitu xiqa caagiida

a. Daqar cokmih Qari naharsi caddoh reedal margaqa elle yecee caagiida.
b. Ayyunti cokmih Qarik yoomaxiqtal daqar cokmih Qarih xayyoyteh baxsa le cokmi elle aben caagidi.

ሰ. በስራ ላይ ባሉ ሌሎች ሕገች ስልጣኑ ለክልሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በተሰጠው የወንጀል ጉዳዬች ላይ በቀጥታ ክስ የማየት ስልጣን ይኖረዋል፣

ሸ. አንድ ጉዳይ ከአንድ የወረዳ ፍርድ ቤት ወደ ሌላ ወረዳ ፍርድ ቤት ወይም ወደ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ተዛውሮ እንዲታይ ጥያቄ ሲቀርብለት ውሳኔ ይሠጣል።

2. <u>ከፍተኛ ፍርድ ቤት በይግባኝ የሚያያቸው ጉዳዬች</u>

ሀ. ወረዳ ፍርድ ቤት በመጀመሪያ ደረጃ ስልጣኑ ውሳኔ የሰጠባቸው ጉዳዬች፣

ለ. ወረዳ ፍርድ ቤት ከማሕበራዊ ፍርድ ቤት በይግባኝ ቀርበውለት የተለየ ውሳኔ የሰጠባቸው ጉዳዬች፣

9. <u>የከፍተኛ ፍርድ ቤት የዳኝነት ስልጣን</u>

1. የከፍተኛ ፍርድ ቤት የዳኝነት የመጀመሪያ ደረጃ የዳኝንት ስልጣን

ሀ. ግምቱ ከብር 50,000.00 / አምሳ ቪ ብር / በላይ የሆነ የሚንቀሳቀስም ሆነ የማይንቀሳቀስ ንብረት በሚመለከት የሚመሠረቱ የፍታብሔር ክሶች፣

ለ. በኢፌዴሪ ሕገ መንግስት ዓንቀፅ 80/4/ መሠረት ከፌደራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በውክልና በተሰጡት ጉዳዬች ላይ፣

ሐ. በሁሉም የሙስና ጉዳዬችና የክልሉን ሕገ- መንግስት በሚጠቅሱ ክልል አቀፍ የወንጀል ተግባራት፣

መ. የአፋር ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ባለስልጣናት በስራ ኃላፊነታቸው ምክንያት ተጠያቂ በሚሆንባቸው የወንጀልና የፍ/ሄር ጉዳዬች፣

ረ. ከፍተኛው ቅጣት /ጣሪያው/ ከ 15 ዓመት ፅኑ እስራት በላይ በሆነ በማንኛውም ክልላዊ የወንጀል ተግባር፣

10. Daqar cokmih Qarik garkuriini reeda

1. Amoomisso akak 50,000 (kontom alfih birri) gufta tangayyem kee angayye wayta ikookah caagid wagiitaamih reeda le.
2. Ayyunti cokmih Qaril yirgiqen cokmi yoomaxiqtal wagtaanam xiqah .
3. Daala madqah caagiida wagtam xiqah.
4. Ta kuktal daga raqta cokmih Qarwah yeceen reedak iroh enni ittam fayya le digaalay tarman akak elaa 15 liggidih gibda le axaw

digaala leh yan baatil abto naharsi caddoh reedat yablem xiqah.

11. Cokmi Qarwak caxooxi

1. Sangerra cokmih Qarik caxa

1. Sangerrâ cokmih Qari ciggilta caxooxi le

a) Meqem bar caxa

b) Baatil caxa

c) Kaqitta caxa

2. Ta maasayyak nali maasayyak I/1-a/b/c/, elle tan innal anuk

faxximtek baxaabaxsa le caagiida wagitta ossotinâ caxa tanu

bictah.

3. Sangerrâ cokmih Qarih pirezxenti hinnay ciggiila pirezxenti faxe caxal kobxise tikki iyyeh taamitam xiqah.

3. የቤተሰብ ሕግ ጉዳዬችን ያያል።

4. በዚህ አዋጅ ለበላይ ፍርድ ቤቶች ከተሰጠው ስልጣን ውጪ ያለውን ከፍተኛው ቅጣቱ / ጣሪያው/ እስከ 15 ዓመት ፅኑ እስራት የሚያስቀጣው የወንጀል ተግባር በመጀመሪያ ደረጃ ስልጣኑ ያያል፣

11. <u>የፍርድ ቤት ችሎቶች</u>

1. <u>የጠቅላይ ፍርድ ቤት ችሎት</u>

1. ጠቅላይ ፍርድ ፍ/ቤት የሚከተሉት ችሎቶች ይኖሩታል፡-

ሀ. የፍታብሔር ችሎት

ለ. የወንጀል ችሎት

ሐ. የሠበር ችሎት

2. በዚህ ዓንቀፅ ንዑስ ዓንቀፅ ፯/1-ሀ፣ለ፣ሐ፣/ እንደተጠበቀ ሆኖ እንደየ አስፈላጊነቱ የተለያዩ ጉዳዬችን የሚያዩ ተጨማሪ ችሎቶች ሊኖሩ ይችላሉ፣

3. የጠቅላይ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት ወይም ም/ኘሬዚዳንት በማንኛውም ችሎት ሰብሳቢ ሆኖ ሊሰራ ይችላል፡

10. <u>የወረዳ ፍርድ ቤት የዳኝነት ስልጣን</u>

1. ግምታቸው እስከ ብር 50.000.00/ አምሳ ሺ ብር/ የሆኑ የሚንቀሳቀሱና የማይንቀሳቀሱ ንብረቶችን በሚመለከት የማየት ሥልጣን ይኖረዋል።

2. በማሕበራዊ ፍርድ ቤት በዳኝነት የተወሰኑትን ጉዳዬች በይግባኝ ያያል።

2. Fayya le cokmih Qarih caxa

1. Fayya le cokmih Qari

a. Meqe bar caxa

b. Baatil caxa aalle le

2. Ta maasayyak nali maasayyak II/1-a/b/ elle tan innal anuk weeqa elle aninnan gurral arcibissa ossotina caxa tanu bictah.

3. Fayya le cokmih Qarih caxal caagid qilsak aallinnaanih gidel inki garkure hinnay sidiica garkure akkuk elle taamitan.

a) Amoomisso akak 500,000.00(koona boolih alfih birrik) daga raqta weeqaaqi, tonnaah amoomisso akak 300,000.00/Sidiica boolih alfih birrik daga takke yoomaxiqtâ caagaadaa kee abbâ kinnaane wagitta yoomaxiqta caagid 3 garkure wagita.

b) Amoomisso akak elaa 300,000.00 (sidiica boolih alfi) gufta yoomaxiqta caagid inki garkure wagtele.

c) Ta kuktak,maasayyak 9 baatil caagidil fayya le cokmih Qarih yeceen reeda elle tan innal anuk, ta baatil kataysah yan digaala 5 Liggidaak elaa 15 Liggida gufa gibdi axaw digaala tekkek, wohuk xayyowte yoomixiqta 3 garkure table tahak iroh yan baatil yoo maxiqta inki garkure yablem duuda.

d) 15 Liggidak biso gibdi digaala katassam xiqta baatilik hununu weeqa 3 garkure ablele.

4. Fayya le cokmih Qarih pirezxenti faxe caxal kobxise akkuk taamitam xiqah.

2. **የከፍተኛ ፍርድ ቤት ችሎት**

1. ከፍተኛ ፍርድ ቤት

ሀ. የፍታብሄር ችሎት

ለ. የወንጀል ችሎት ይኖረዋል።

2. በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀፅ ፪/1-ሀ፣ለ፣/ እንዳለ ሆኖ እንደሁኔታው በክሱ ዓይነት የሚያስተናግዱ ተጨማሪ ችሎቶች ሊታከሉ ይችላሉ።

3. የከፍተኛ ፍርድ ቤት ችሎት እንደየ ጉዳያቸው ከብደት አንድ ወይም ሶስት ዳኞች እየተሠየሙ የሚሠሩባቸው ይሆናሉ፣

ሀ. ግምታቸው ከብር 500,000.00/ አምስት መቶ ሺ ብር/ በላይ የሆኑ የቀጥታ ክስ ጉዳዬች ፣ እንዲሁም ግምታቸው ከብር 300,000.00/ ሶስት መቶ ሺ ብር/ በላይ የሆኑ የይግባኝ ጉዳዩችና የአባትነት ጥያቄን የሚመለከት የይግባኝ ጉዳይ በሶስት ዳኞች ይታያሉ።

ለ. ገምታቸው እስከ በር 300,000.00/ ሶስት መቶ ሺ ብር/ የሚደርሱ የይግባኝ ጉዳዩች በአንድ ዳኛ ይታያሉ።

ሐ. በዚህ አዋጅ ዓንቀፅ ፱ በወንጀል ጉዳይ ላይ ለከፍተኛ ፍርድ ቤት የተሰጠው ስልጣን እንደተጠበቀ ሆኖ ወንጀሉ የሚያስከትለው ቅጣት ከ 5 እስከ 15 ዓመት ፅኑ እስራት የሚል ሲሆን የሚቀርበው ይግባኝ በሶስት ዳኞች ይታየል። ከዚህ ውጪ የሆነ የወንጀል ይግባኝ ጉዳይ በአንድ ዳኛ ይታያል።

መ. ከ15 ዓመት ፅኑ እስራት በላይ ሊያስቀምጡ የሚችሉ የወንጀል ቀጥታ ክስ ጉዳዬች በሶስት ዳኞች ይታያሉ።

4. የከፍተኛ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት በማንኛውም ችሎት በሰብሳቢነት ሊሰራ ይችላል።

2. Kaqitta caxah xayyoowta weeqa edde anuk xayyoosuh udduruk beyam, meqem bar kee baatil madqah siiratwagal madqinteemik baxsalem hinna.
3. Ta maasayyak nali maasayyak (1) tanim elle tan innal anuk yoomaxiqta elle esseren maysaqarra ,yoomaxiqta xayyose numuh elle tayse innal inkih hinnay baali kaah massoyseenik, tahat biyaakitah itta exxa dibuk yoomaxiqtâ weeqa xayyoysaamih gar le.

3. <u>Daqar cokmih Qarih caxa</u>

1. Daqar cokmih Qarwa
   a. Meqem bar caxa
   b. Baatil caxa aalle lon faxximtek baxaabaxsa le caagidih ossotinâ caxa yaalleenim bictah
2. Daqar cokmih Qarih xayyowta hunun weeqaa kee yoomaxiqta caagiida inkih inki garkure yable.

3. Daqar cokmih Qarih pirezxenti faxe caxal kobxise akkuk taamitam duudah.

12. Yoomaxiqta garih xoqosimiyya

1. Yoomaxiqtal cokmi Qarih xayyoowe caagidiy diggosneh akak ixxicci iyyeenih weeqa dibuk kaqitta caxah xayyowtu duddam.

3. <u>የወረዳ ፍርድ ቤት ችሎት</u>

1. የወረዳ ፍርድ ቤቶች

   ሀ. የፍታብሔር ችሎት

   ለ.የወንጀል ችሎት የሚኖሩት ሆኖ እንደያስፈላጊነቱ በክሱ ዓይነት የሚያስተናግዱ ችሎቶችን መጨመር ይቻላል።

2. ለወረዳ ፍርድ ቤት የሚቀርቡ ሁሉም የቀጥታ ክስና ሌሎች የይግባኝ ጉዳዬች በአንድ ዳኛ ይታያሉ።
3. የወረዳ ፍርድ ቤት ፕሬዚዳንት በወረዳው በማንኛውም ችሎት በሰብሳቢነት ሊሰራ ይችላል።

12. <u>የይግባኝ መብት አጠቃቀም</u>

1. በይግባኝ ለፍርድ ቤት ቀርቦ ፀንቷል የተባለ ውሳኔ ወደ ሰበር ችሎት ብቻ አቤቱታ ሊቀርብበት ይችላል።
2. ለሰበር ችሎት የሚቀርበው ሕግ ከነ አቤቱታ የሚጠይቀው የማቅረቢያ ጊዜ የፍታብሔርና የወንጀል ሕግ ስነ-ስርዓት ከሚደነግገው የተለየ አይሆንም።

3. በዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀፅ /1/ እንደተጠበቀ ሆኖ ይግባኝ የተጠየቀበት መዝገብ ለይግባኝ ባዩ በሚጠቅም መልኩ በሙሉም ሆነ በከፊል ሲሻሻል ተጐጂ ነኝ የሚል ተከራካሪ ወገን ብቻ ይግባኝ የማለት መብት ይኖረዋል፣፣

13. <u>Panal caxa</u>

1. Madqak maqna baxsa bahtek hinnay sammaaritti itteh Qadli acwal taqabi bahtam tumbullek , sangerra cokmih Qarih pirezxenti issi labbataak xayyoysa esserol hinnay sangerrak caxak teyna essertek hinnay gaaruwak exxak teyna xayyossek, cokmi Qari elle yeemenek tohuk ugutak 3 garkure, baxsa le gurral 5^{uk} daggoowe wayta garkura akah muggaaqisak yableenim duudaanah.
2. Ta maasayyak (1) tanim elle tan innal elle anuk sangerra cokmih Qarwak, caxak teynal hinnay ken fanat rakiibok tan madqâ maqnak sissinaani tumbullek hinnay sammaarintem keenit garaytek panal caxal akah wagiitan innah aban.

14. Caxah araca

1. Sangerrâ cokmih Qarik maytani caxah arac samara akkele
2. Fayya le cokmih Qarik caxah affaafay yacoonuh bica aallinnan ikkel aban.

3. Daqor caddol solte cokmi Qarwa ayfaf yacoonuh faxximtek rikeliiy waqdi meekitak abaanam duudaanah hinnay pilazmat xoqoysimaanam duudaanah.

3. በወረዳ ደረጃ የተቋቋሙት ፍርድ ቤቶች አገልግሎት ለመስጠት አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በየአካባቢው እየተዘዋወሩ ሊሰየሙና በኘላገዘማ ሊጠቀሙ ይችላሉ።

13. ፓናል ችሎት

1. ሕጉ የትርጉም ልዩነት የሚያስከትል ወይም የተወሳሰበ ሆኖ ለፍትህ አሰጣጥ የሚያስቸግር ነገር ሲያጋጥም የጠቅላይ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት በራሱ ተነሳሽነት በሚያቀርበው ወይም ከጠቅላይ ፍርድ ቤቱ ችሎቶች ወይም ፍርድ ቤቱ ካመነበት ከተከራካሪ ወገኖች ሊቀርብ በሚችል ጥያቄ መሠረት በሶስት ዳኞች በተለየ መልኩ ከአምስት የማያንሱ ዳኞች ተሰይመው ሊያዩት ይችላሉ።
2. በዚህ ዓንቀፅ /1/ የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ በጠቅላይ ፍርድ ቤት ችሎቶች መካከል መሠረታዊ የሆነ የትርጉም ልዩነት የታየበት ሕግ ወይም የተወሳሰበ ነገር ሲያጋጥም ቢፓነል ችሎት እንዲታይ ያደርጋል።

14. የችሎት ቦታ

1. የጠቅላይ ፍርድ ቤት ቋሚ የችሎት ቦታ ሠመራ ይሆናል
2. የከፍተኛ ፍርድ ቤት ችሎት አገልግሎት ለመስጠት በሚያመች ቦታ ላይ ያደርጋል።

15. Caxâ gexsit (mablo) kee abokaato yaalleenimih gara

1. Cokmi Qarwal wagitti haan caagiida inkih uqra sinni caxal yablen.
2. Ta maasayyak nali masayya(1) elle tan innal anuk
   a) Ummattâ mooral kee baaxô nagaynan edde cubbusak alifut gexsitta caxa tanih.
   b) Caagid le numih nagaynaanah taysem yubleenik alifut aban caxa anele.
3. Faxe gaaruwe (weeqali) abokaato solsitaamih gar le.
4. Giffa iyya baatilil weeqa akak xayyowte num hinnay abukaatoh cato akah faxximta num , abokaato haysitaamih dudda aalle week cokmi Qari kalali abukaato kaah soolisa (rankisa)

16. Gar kura caxak elle ugutta caalata

1. Faxe garkure ciggilta caagiidak tiyak teynal caxak ugutam xiqah.

a) Rakaakayal daalâ madqal elle madqimte innal garkure gaaruwek teyni hinnay abokaatolluk ramaddiinu yeellek xalay kee qarsi ramaddiinu yeellek.

b) Garkure gaaruwak numuk teyni wakiilih sugek, abokaatoh sugek hinnay.

c) Garkure caagid afal elle yubleh sugek idoolinnal yubleh sugek hinnay tû xagot edde lem tumbullek.

d) Garkure gaaruwak numuk teynat hinnay kay abokaatollih geeri caxal yab yeelle kaa tekkek.

e) Ta maasayyak a-d fan tan sababittek kalah qadlit yaabam kaa xiqsiise waa sabab yenek.

15. <u>የችሎት አካሄድና የጥብቅና መብት</u>

1. ፍርድ ቤቶች የሚያዩዋቸው ጉዳዩች በግልፅ ችሎት ያካሂዳሉ።
2. በዚህ አንቀፅ ንኡስ ዓንቀፅ/1/ የተጠቀሰው እንዳለ ሆኖ፦

ሀ. የህዝብን ሞራና የአገርን ድህንነት ግምት ውስጥ በማስገባት እንደ አስፈላጊነቱ በዝግ ችሎት ሊካሄድ ይችላል።

ለ. ለባለ ጉዳዬች ደህንነት ሲባልም ክርክሩ በዝግ ችሎት ሊካሄድ ይችላል።

3. ማንኛውም ተከራካሪ ወገን ጠበቃ የማቆም መብት አለው ።
4. በከባድ ወንጀል የተከሰሰ ወይም የጠበቃ እገዛ የግድ የሚያስፈልገው ሰወ ጠበቃ ለማቆም የማይችል ከሆነ ፍርድ ቤቱ ተከላካይ ጠበቃ ይመደብለታል።

16. <u>ዳኞች ከችሎት የሚነሱበት ሁኔታ</u>

1. ማንኛውም ዳኛ ቀጥለው ባሉት ምክንያቶች በአንደኛው ከችሎት ሊነሳ ይችላል።

ሀ. በክልሉ ቤተሰብ ሕግ እንደተደነገገው ዳኛው ከአንደኛው ተከራካሪ ወገን ወይም ከጠበቃው ጋር የስጋ ወይም የጋብቻ ዝምድና ያለው ሲሆን ወይም፣

ለ. ዳኛው የአንደኛው ተከራካሪ ወገን ሞግዚት ወይመ ሕጋዊ ወኪል በሆነበት ወይም ነገረ ፈጅ ወይም ጠበቃ በነበረበት ጉዳይ የተነሳ ክርክር ከሆነ ወይም፣

ሐ. ዳኛው አከራካሪውን ጉዳይ አስቀድሞ በዳኝነት ወይም በሽምግልና ያየው ወይም የሚያውቀው ወይም በማንኛውም ሁኔታ በጉዳዩ ተጠቃሚ ከሆነ

መ. ዳኛው ከአንደኛው ተከራካሪ ወገን ወይም ከጠበቃው ጋር በመደበኛ ፍርድ ቤት ወይም የመዳኘት ክርክር ስልጣን በተሰጠው ሌላ አካል ክርክር ካለበት ወይም፣

ረ. በዚህ አንቀፅ ከ ሀ እስከ መ ከተጠቀሱት ውጭ ትክክለኛ ፍትሕ ለመስጠት አያስችልም የሚያሰኝው ሌላ በቂ ምክንያት ካለ።

2.Ta nali maasayyak (1) elle iyya innal garkure woo caxal
muggaqqsiman faxxiime waytam ismitti heenik woh akak iyyen garkure uguttu iyyeh gersi garkure kay aftok muggaaqisan.

17. Garkure caxak ugutuh maysaballa elle xayyoysan gurra

1. Maasayya 16 gubal roorisen sababitte garkure caxak ugutam faxximtam akah tumbulle gaaruwe, garkure yoh ugutay axcuk cokmi Qarih maysaballa xayyoysam xiqah.
2. Maysaballa xayyoytam gaaruw qimbisak afat, sadam xiqsiisa sabab edde yuble waqdiik takkem faxximta.
3. Inki garkure dubuk elle muggaaqisen caxa tekkek.
    a. Caxak ugtam faxximtaamih waqa kaal xayyoteh yukkuqek ugtah.
    b. Waqa hinnay waaga kaak akkuqe week, cokmi Qaril geytima caxah garkura akah table innah aban.
    c. Cokmi Qaril gersi caxa, gersi garkure aneweek, wagittah tan cokmi Qarih Pirezxentih xayyoysak dan akah aban.
    d. Caxak ugtam akak xayyoysen garkure elle muggaaqisen caxal gar kurak inki numuk biso elle muggaaqimteh sugtek nek ugutâ waqa raqte garkura wagitta.
4. Ta maasayyak nali maasayyak (3) yaceen margaqa ellecaboyta takke yoo maxiqta elle maxayyowta.
5. Garkure tontocowwe margaqa woo waqdiik akah tanguddube innah abam faxximta.
6. 3 garkure abaluk sugte caagid tekkek kalen garkureh aftok geere caxak baahee kee fayya le cokmih buxah pirezxenti akah rankisa innah aban.

2. በዚህ ንዑስ አንቀፅ /1/ መሠረት ዳኛው በችሎት መሰየም የማይገባው መሆኑ ሲረጋገጥ ከችሎት ተነስቶ በምትኩ ሌላ ዳኛ ይተካል።

17. ዳኛ ከችሎት እንዲነሳ አቤቱታ ማቅረብ

1. በዓንቀፃ ፲፮ በተዘረዘሩት ምክንያቶች አንድ ዳኛ ከችሎት መነሳት የሚገባው መስሎ የታየው ተከራካሪ ወገን ዳኛው እንዲነሳለት ለፍርድ ቤቱ ማመልከቻ ማቅረብ ይችላል።
2. ማመልከቻ የሚቀርበው ክርክሩ ከመጀመሩ በፊት ለመቃወም የሚያስችል በቂ ምክንያት መኖሩን አመልካች ባወቀ ጊዜ ወዲያውኑ መሆን አለበት።
3. አንድ ዳኛ ብቻ የተሰየመበት ችሎት ከሆነ ፡-

ሀ. ከችሎት እንዲነሳ የቀረበበትን አቤቱታ አይቶ ጥየቄውን ሲቀበለው ከችሎቱ ይነሳል ።

ለ. አቤቱታውን የማይቀበለው ከሆነ በፍርድ ቤቱ ውስጥ በሚገኝ ሌላ ችሎት ወይም በፍርድ ቤቱ ውስጥ በሚገኙ ዳኞች እንዲታይ ይደረጋል።

ሐ. በፍርድ ቤቱ ውስጥ ሌላ ችሎት ወይም ሌሎች ዳኞች ከሌሉ ወደሚመለከተው ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት ቀርቦ ዕልባት ይደረግበታል።

መ. ከችሎት እንዲነሳ አቤቱታ የቀረበበት ዳኛ የተሰየመበት ችሎት ከአንድ በላይ ዳኞች የሚሰየሙበት ሲሆን አቢቱታው በተቀሩት ዳኞች ውሳኔ የገኛል።

4. በዚህ ዓንቀፅ ንኡስ ዓንቀፅ /3/ የሚሰጥ ውሳኔ የመጨረሻና ይግባኝ የማይባልበት ይሆናል።
5. ዳኛው የተሰጠውን ውሳኔ ወዲያውኑ እንዲፈፅም ማድረግ አለበት።
6. በሶስት ዳኞች የሚታይ ጉዳይ ሲሆን በጎደለው ዳኛ ምትክ ከሌላ ችሎት እንዲመጣ ወይም በከፍተኛው ፍርድ ቤት ኘሬዲንት እንዲመደብ ይደረጋል።

18. Waqa (waagâ xayyos) kataysah yan kasaara

1. Ta kuktih maasayyak 17 ugutak garkure caxak neh ugutay axcuk xayyoysan waqa katassa kasaara leenâ caagidil tambulle kasaarat xambaqimtam akkele. Takkay ikkal cokmi Qari gita hinna axcuk waqa akkuqe week leenâ caagidih kasaara maleh waqa xayyoysé kasaara meklele.
2. Waqa akak cinnimte exxa (gaaruwe) gabah (aaxagih) garkure biyaakuh, migaq kaak yaysaammu abeemik sugtek elaa 500.00 (koona boolih birri) gufta digaala kaal yargiqeenim bictah.

3heele Exxa

Cokmi Qarwah xagoorah reedaa kee abto

19. Sangerrâ cokmih Qarih pirezxentih reedaa kee abto

Sangerra cokmih Qarih pirezxenti cokmi Qarwa xiinisaanam kee miraacisaanamih qaaqa luk.

1. Rakiibok taamâ gexsayih korsi abinal asuh kulli taama kattaatah.
2. Taffaafoo kee lofti le xagoorih gabat asgolli gablam kee taama gexsok lon axmaq edde baarima abto abak, mirac tikki

iyyeh korsi akah gabla innah aba .

3. Garkuriini taama teetih daffeysen madma maaddam kee faxxiima xalu bahtam nummah diggoysaama.
4. Umman qusba korsi taamalluk gexxa tasjiil taamaa kee gulgul (xiso) akah yan innah abak gaddi xoqoysim takku elle xissiime siiratat booddam tenek, woo taqbitte baxisak sissik figda akah aba.
5. Rakaakayak garkuri xagar awlisak.

18. <u>አቤቱታው የሚያስከትለው ኪሳራ</u>

1. በዚህ አዋጅ አንቀፅ ፲፯ መሠረት ዳኛ ከችሎት እንዲነሳ የሚቀርበው አቤቱታ የሚያስከትለው ኪሳራ በዋናው ጉዳይ ከሚታየው ኪሳራ ጋር የሚጠቃለል ይሆናል። ይሁንና ፍርድ ቤቱ አግባብነት የለውም ብሎ አቤቱታውን ሳይቀበለው የቀረ እንደሆነ የዋና ጉዳዩን ኪሳራ ሳይጨምር አቤቱታ አቅራቢው ኪሳራውን የሚከፍል ይሆናል።
2. አቤቱታው ውድቅ የተደረገበት ተከራካሪ ወገን ዳኛውን ለመጉዳት ወይም ለማጥላላት ሆነ ብሎ ያደረገው እንደሆነ እንደሁኔታው እስከ ብር 500.00/ አምስት መቶ ብር/ የሚደርስ ቅጣት ሊወሰንበት ይችላል።

<u>ክፍል ሶስት</u>

<u>የፍርድ ቤት አካላት ስልጣንና ተግባር</u>

19. <u>የጠቅላይ ፍርድ ቤት ኘሬዝዳንት ስልጣንና ተግባር</u>

የጠቅላይ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት ፍርድ ቤቶችን ለማስተዳደርና ለመምራት ባለበት ኃላፊነት፡-

1. መሠረታዊ የሥራ ሂደት ለውጡን ተግባራዊ ለማድረግ እያንዳንዱን ስራ ይከታተላል።
2. የተገልጋዬችና ባለድርሻ አካላትን ተሳትፎ ለሚያገለብትና በሥራ ሂደቱ ያላቸውን ግንዛቤ የሚያሰፋ ተግባር በማከናወን እንደ አንድ የሥራ መሪ ለሙጡ እንዲጠናከር ያደርጋል።
3. የዳኝነት ሥራ የተቀመጠለትን ግብ እየመታና ተፈላጊውን ውጤት እያስገኘ መሆኑን በትክክል ያረጋግጣል፣ ውጤታማ የሆኑትን ተግባራት በመለየት እንዲስፋፉ የደርጋል።
4. ሁሌም ከአዳዲስ ለውጦች ጋር የሚሄድ የቀረፃ ስራና አደረጃጀት እንዲኖር በማድረግ የሃብት

አጠቃቀምንም ሆነ የአደረጀጀት ስርዓቱን የሚያደናቅፈችግሮችን እየለየ ፈጣን መፍትሄ ይሰጣል።

5. የክልሉን የዳኝነት አካል ይወክላል።

6. Cokmi Qarih taamah faxximta taamaynit madqak ugutak tamlisah, xiinisah taamah faxxiimak maacissek, cubbussok ugutak qusba rekisso bicissi heeh sahdayti cayle edde kaah rankisaana gidih wagitta gaboobi yaabisak yagdube.
7. Kulli caddol tan saqolti illuk yaabak cokmi Qarwah ekraaroo kee baajet bicsiisah. Woo baajet miglisil xayyoysak faaticisa. Faaticisen baajet abinal asisa.
8. Sittin gey le kiqqa le hawwasos abak cokmi taamah gexso gubaay daga gital takkem kee miracsimtam diggoysa.
9. Sangerra cokmih Qarik madqâ maro elle yabta ajanxa bicsa, maroh seecah daffeyna miraacisah.

10. Ta kuktak 24to maasayyak ugutak sangerrâ cokmih Qarik madqâ marot tangaluh tamtaate mihrat leelak qaynat kee manga yargiqeh seecah.
11. Cokmi Qarwak baritto sinaamah takke cokmittek istaastikik
    ugutak doorak yatbiqsiise.
12. Cokmi Qarik madqâ majallat bicsiisa baritto takke cokmittee kee madqa barissa ammuntitte doorak elle akah tawqennah aba.
13. Gammit geytimta Qadli xagooralluk meqe angaaraw bicsa woo
    angaaraw garkuriini amobaxxaqa akah xage waa innah abak, yangalen caagiidal Qeedal le gurral aba. Qadli siiratih xiinisso maqar luk akah duuqumta innah faxxiima xali yayseqerrinek waytam kattaata.

14. Cokmi Qarwak garkuriini taamah agdab wagsiisak rakaakay miglisih gabbaaqu xayyoysa.
15. Baxaabaxse le gurral kaah xayyoysan weeqaaqi arcibisah figda yacee.
16. Ta kuktaa kee geera madqooqi kaah tecee abtoota yagdube.
17. Taama meqennal tangaddabuh saqolti fanal taamâ keefo abam duudah.

6. ለፍርድ ቤት ስራ የሚያስፈልጉ ሰራተኞችን በህግ መሠረት ይቀጥራል፣ ያስተዳድራል። ለስራው የሚያስፈልግ ሆኖ ሲገኝም ጥናት ላይ በመመስረት መዋቅር ቀረፆ ተፈላጊ የሠው ኃይል እንዲመደብለት ከሚመለከተው ጋር ተነጋግሮ ይጨርሳል።
7. በየደረጃው ከሚገኙት ኃላፊዎች ጋር በመነጋገር የፍርድ ቤቶች የስራ እቅድና በጀት እንዲዘጋጅ ያደርጋል። በጀቱን ለምክር ቤት አቅርቦ ያፀድቃል፣ ከፀደቀ በኃላም ስራ ላይ ያሉላል።
8. በመግባባት ላይ የተመሠረተ ጥብቅ ክትትል በማድረግ የፍርድ ሥራ ሂደቱ ከላይ እስከ ታች በአግባቡ እየተከናወነና እየተመራ መሆኑን ያረጋግጣል።
9. የጠቅላይ ፍርድ ቤት የሕግ ጉባኤ የሚነገገርባቸው አጀንዳዎችን ያዘጋጃል ጉባኤውን ይጠራል፣ ስብሰባወችን ይመራል ።
10. በዘህ አዋጀ ዓንቀፅ ፭፱ መሠረት በጠቅላይ ፍ/ቤት የሕግ ጉባኤ ለመሳተፍ የሚተደሙ ባለሙያዎችን ዓይነትና ብዛት ይወስናል ፣ይጠራል።
11. በስታስቲክስ የተደገፈ የፍርድ ቤቶች ትምህርታዊ የሆኑ ፍርዶችና ሌሎች ሕግ ነክ የሆኑ አርእስቶች ተመርጠው እንዲታተሙ የደርጋል።
12. የፍርድ ቤቱ ሕግ መፅሄት እንዲዘጋጅ፣ ተምህርታዊ የሆኑ ፍርዶችና ሌሎች ሕግ ነክ የሆኑ አርእስቶች ተመርጠው እንዲታተሙ የደርጋል።
13 .ከጎናዊ የፍትህ አካላት ጋር የሚኖረው ግንኙነት የዳኝነት ነፃነትን በማይነካ መልኩ በጋራ ጉዳዩች ላይ ብቻ የተመረኮዘና ሚዛኑን የጠበቀ እንዲሆን በማድረግ የፍትህ ስርዓቱ አስተዳደር ተጠናክሮ እንዲቀጥል ተፈላጊውን ውጤት እያስመዘገበ መሆኑን ይከታተላል፡
14. የፍርድ ቤቶች የዳኝነት ሥራ አፈፃፀምን በሚመለከት ለክልሉ ምክር ቤት ሪፖርት ያቀርባል።
15. በተለያየ መልክ የሚቀርቡለትን አቤቱታዎች ያስተናግዳል፣ መፍትሄዎችን ይሠጣል።
16. በዚህ አዋጅና በሌሎች ሕጎች የተሰጡትን ተግባራት ይፈፅማል።
17. ለሥራው አፈፃፀም በአመራሩ ውስጥ የሥራ ክፍፍል ማድረግ ይችላል።

20. Sangerrâ cokmih qarik ciggiila pirezxentih reedaa kee abto

Sangerrâ cokmih Qarik ciggiila pirezxenti

1. Sangerrâ cokmih Qarik pirezxenti ane waa waqdi kay aftok taamita
2. Pirezxenti kaah yacee taamoomi yagdube.

21. Fayya le cokmih Qarih pirezxentih reedaa kee abto

1. Fayya le cokmih Qarik amolladih xiinissô taamaa kee cokmi taamah gexso qaaqiinul miraacisa.
2. Taamah ekraaroo kee baajet bicisak sangerrâ cokmih Qarih xayyoysa faaticisan waqdi taamal asisa.
3. Sittin geyik ugutak kiqqa le hawwasos abak, fayya le cokmih Qarii kee daqor

cokmih qarwa taama gitat abaanah, miraacisaanam diggoysa.

4. Rasi caddoh garkuraa kee qokol taameyniitik taamah angoyya kattaatah loynisah, agaaradah.
5. Meqe kaban wag yaasa(nuksaan) yaybulle adoytit wagittaamak isih edde ugutak geem tanu , digga le oyti kaah xayyoowek, wagitta gabak fokkaaqa iyyam duudah.
6. Baxaabaxsa le gurral kaah xayyowta weeqaaqi arcibisah figda abah.
7. Sangerrâ cokmih Qarik kaah yaceen gersi miracsentitte abinal asisa.

20. <u>የጠቅላይ ፍርድ ቤት ምክትል ኘሬዚዳንት</u>

<u>ስልጣን ተግባር</u>

የጠቅላይ ፍርድ ቤት ምክትል ኘሬዚዳንት

1. የጠቅላይ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት የማይኖርበት ጊዜ በተተኪነት ይሠራል።
2. በኘሬዚዳንቱ የሚሰጡትን ስራዎች ያከናውናል።

21 <u>የከፍተኛ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት</u>

<u>ስልጣንና ተግባር</u>

1. የከፍተኛ ፍርድ ቤት አጠቃላይ አስተዳደራዊ ተግባራትና የፍርድ ሥራ ሂደቱን በኃላፊነት ይመራል።
2. የስራ እቅድና በጀት በማዘጋጀት ለጠቅላይ ፍርድ ቤት ያቀርባል፣ ሲፈቀድም ተግባራዊ ያደርጋል።
3. በመግባባት ላይ ያተመሰረቱ ጥብቅ ክትትል በማድረግ የከፍተኛና የወረዳ ፍርድ ቤቶች ስራ በአግባቡ የሚከናወንና የሚመራ መሆኑን ያረጋግጣል።
4. የዞኑን ዳኞችና ድጋፍ ሰጪ ሠራተኞችን የስራ እንቅስቃሴን ይከታተላል፣ ይቆጣጠራል፣ ይገመግማል።
5. የስነ-ምግባር ጉድለት የሚታይባቸውን አባላት በሚመለከት በራሱ ተነሳሽነት በሚያገኘው ወይም አሳማኝ መረጃ ሲቀርብለት ለሚመለከተው በማቅረብ እንዲጣራ ያደርጋል።
6. በተለያየ መልክ የሚቀርቡለትን አቤቱታዎች የስተናግዳል፣ መፍትሄዎችን ይሠጣል።
7. ከጠቅላይ ፍርድ ቤት የሚሰጡትን ሌሎች መመሪያዎችን ተግባራዊ ያደርጋል።

22. Daqar cokmih Qarih Pirezxentih reedaa kee abto

1. Daqar cokmih Qarih amolladiy taama awlisa
2. Daqar cokmih Qarih idnisen baajet taamal asisa.
3. Cokmi Qarih taameynit xiinisa, agaarada, taamah agdaabeh gexso wagsiisak uddurul gabbaaqu wagitta gaboobih xayyoysa.
4. Kaah xayyowta waqooqi arcibisah figda abah.
5. Meqemkaban wag yaasa edde tambulle adoytiitil, makaadoh edde xin kee miracsent elle idnisa gurral lowsis kee kattaatu keenit aba esserimiyyi caddo keenik baxxaqisak (hebelul ta gide akak radda axcuk) waggitta exxa fan gabbaaqu ruuba.
6. Cokmi Qarwak taamah agdab yaybulle gabbaaqu fayya le cokmih Qarih pirezxentii kee daqar miglisih ruuba.

23. Caxa mododiseh reedaa kee abto

1. Caxâ taama elle aban ekraaro yayyaaqe
2. Hortâ taamoomi ogoytisa, koobaahisa, hawwasoysah, agaaradah.
3. Hortâ taamah faxximta duyyeeya akah kibbimta innah aba.
4. Caxâ taamah agdab wagsiisak daqaaral, daqar cokmil Qarih pirezxentih, fayya le cokmih Qarih pirezxentih, tonnaah sangerrâ cokmih qarih pirexentih ruuba.

24. Sangerrâ cokmih Qarik madqâ maro

1. Sangerrâ cokmih Qarik madqâ maroh adoytit.
   a) Sangerrâ cokmih Qarik pirezxentii kee ciggiila pirezxenti
   b) Sangerrâ cokimh Qarih gar kura
   c) Fayy le cokmih Qarwah pirezxentitte

22. <u>የወረዳ ፍርድ ቤት ኘሬዝዳንት</u>

<u>ስልጣንና ተግባር</u>

1. የወረዳውን ፍርድ ቤት አጠቃላይ ስራዋች ይወክላል።
2. ለወረዳው ፍርድ ቤት የተፈቀደውን በጀት ስራ ላይ ያውላል።
3. የፍርድ ቤቱን ሰራተኞች ያስተዳድራል፣ ይገመግማል፣ የሥራ አፈፃፀም ሂደትን በሚመለከት ወቅታዊ ሪፖርት ለሚመለከተው ያቀርባል።
4. የሚቀርቡለትን አቤቱታዎች የስተናግዳል፣ መፍትሄ ይሰጣል።
5. የስነ-ምግባር ጉድለት በሚያሳዩት አባላት ላይ የተቋሙ ደንብና መመሪያ በሚፈቅደው መሠረት ቁጥጥርና ክትትል ያደርጋል።የተጠያቂነት ደረጃቸውን ግልፅ በማድረግም ወደ ሚመለከተው ሪፖርት ያስተላልፋል።

6. የፍርድ ቤቶችን የስራ አፈፃፀም የሚመለከት ሪፖርት ለከፍተኛ ፍርድ ቤትኘሬዚዳንትና ለወረዳው ምክር ቤት ያቀርባል።

23. <u>የችሎት ሰብሳቢ ስልጣንና ተግባር</u>

1. የችሎትን የሥራ መተግበሪያ እቅድ ያወጣል።
2. ቡድናዊ ስራዎችን ያቀናጃል፣ ያስተባብራል፣ ክትትል ያደርጋል፣ ግምገማ ያካሂዳል።
3. ለቡድናዊ ሥራዎች የሚያስፈልጉ ነገሮች አንዲሟሉ ያደርጋል።
4. የችሎቱን የሥራ አፈፃፀም የሚመለከት ሪፖርት በወረዳው ለወረዳው ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት፣ በከፍተኛና ጠቅላይ ፍርድ ቤቶችም በየደረጃው ላሉት ኘሬዚዳንቶች ያቀርባል።

24. <u>የጠቅላይ ፍርድ ቤት የሕግ ጉባኤ</u>

1. የጠቅላይ ፍርድ ቤት ሕግ ጉባኤ አባላት

   ሀ. የጠቅላይ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንትና ምክትል ኘዜዝዳንት ፣

   ለ. የጠቅላይ ፍርድ ቤት ዳኞች

   ሐ. የከፍተኛ ፍርድ ቤቶች ኘሬዚዳንቶች ናቸው።

2. Ta maasayyak nali maasayyak (1) tanim elle tan innal anuk
   a) Qadli, say kee xiinissô biiroh saqal
   b) Abokaatoh egla, saymarak madqâ mihrat leelah egla
   c) Rakaakayal geytimta madqa barissa exxaaxii kee cankah
   taamitta madqâ taaxagu, xongol maleh edde yangaleenim duudaanah.

25. Sangerrâ Qarik madqâ maroh reedaa kee abto

Maro ciggilta reedaa kee abto aallele.

1. Garkuriini taamah gexsoh agadabat garayta arrahumittel (taqbittel) walalak,figdâ mohoodo daffeysaanama.
2. Rakaakayal sangerrâ cokmih Qari hinnay federaalak kaqitta caxal duugen maysaqarroori, nummak loonuh gide fokkaaqak wagittah tan madqâ mihrat leela miracsentah edde xoqoysimoonuh abaanama.
3. Qusba madqooqi tawaquh hinnay sugte madqooqi dambiyintuh (yaysaasoonuh) miglisih takkusa xayyoysaanama.
4. Marô taamah agdabah tu xiq le miraasentitte yayyaaqeenimi

26. Sangerrâ cokmih Qarik madqâ maroh abnisso

1. Sangerrâ cokmih Qarih pirezxenti maro kobxise yakke
2. Maro issi kutbe abe rankissa
3. Maro liggidal namma adda kobxele faxximtek,pirezxenti isih hinnay adoytittik almi (inki sidocta) essertek ossotina daffeyna seecimtu xiqtah.
4. Adoytiitik tayse gaba (namma sidocta) geytimek maro kibbimtem diqsitta

2. በዚህ ዓንቀፅ ንኡስ ዓንቀፅ /1/ የተጠቀሰው እንደተጠበቀ ሆኖ፦-

ሀ. የፍትህ፣ የፀጥታና አስተዳደር ቤሮ ኃላፊ

ለ.የጠበቆች ማህበር፣ አግባብነት ያላቸው አካላት የሚወክሎቸው የህግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር

ሐ. በዚህ ክልል የሚገኙ የሕግ ፋክልቲ የሚወክሎዋቸው ወይም በግል የሚንቀሳቀሱ የሕግ ምሁራን ያለ ድምፅ ለመሳተፍ ሊታደሙ ይችላሉ።

25. <u>የጠቅላይ ፍርድ ቤት የሕግ ጉባኤ</u>

<u>ስልጣንና ተግባር</u>

ጉባኤው የሚከተለው ስለጣጥና ተግባር ይኖረዋል፦-

1. በዳኝነት የሥራ ሂደት አፈፃፀም የሚያጋጥሙ ችግሮች ላይ ተወያይቶ የመፍትሄ አቅጣሠ ማስቀመጥ
2. በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ችሎቶች ወይም በፌደራል ሰበር ሰሚ ችሎት የተሻሩ መዛግብት አሳማኝነታቸው ምን ያህል እንደሆነ በጥንቃቄ ታይቶ የሚመከታቸው የህግ ባለሙያዎች እንደ መማሪያ እንዲጠቀሙባቸው ማድረግ።
3. አዳዲስ ህጎች እንዲወጡ ወይም ነባር ሕጎች እንዲሻሻሉ ለምክር ቤት ኃሳብ ማቅረብ።
4. ለጉባኤው የሥራ አፈፃፀም የሚጠቅም መመሪያ ማውጣት

26. <u>የጠቅላይ ፍርድ ቤት የሕግ ጉባኤ</u>

<u>አሠራር</u>

1. የጠቅላይ ፍርድ ቤት ኘሬዚዳንት የጉባኤ ሰብሳቢ ይሆናል።
2. ጉባኤው የራሱን ፀኃፊ ይመድባል።
3. ጉባኤው በዓመት ሁለት ጊዜ ይሰበሰባል።

እንደ አስፈላጊነቱ ኘሬዚዳንቱ ራሱ ወይም ከአባላቱ አንድ ሶስተኛ ጥያቄ ካቀረቡ ተጨማሪ ስብሰባ ሊጠራ ይችላል።

4. ከአባላቱ ሁለቱ ሶስተኛ ከተገኙ መልክተ ጉባኤ ይሆናል

akak _____ kinnih iyya ta kuktat duugume.

30. Ta kukti edde mudduume uddur

Ta kukti Qafar Dinkaaral itbiqqi heenih edde yewqe ayrook xabba haanam taamal asele.

Ismaaqil Qali Sirro
Qafar Agatih Rakaakayih Doolatak
Xiinissoh Ammunta
Samara

4heele Exxa
Baxsale wanooma

27. Edde xin akkiiy miracsenta ayyaaqiyya

Sangerrâ cokmih Qari faxximtam yublek ta kuktak ugutak edde xin kee miracsenta yayyaaqem duudah.

28. Gexsot tan caagiida (gaba kale wayte caagiida)

Ta kukti faaticsime waqdi faxe cokmih Qaril mabulut akak yanin caagida qimbisimte saaku sugte caalootal gaba kalele.

29. Duugumteeh, angaddab sinni madqooqi

Qafar Agatih rakaakayih doolatak cokmi Qarwah soolisiyyih kuktay ixxima

ክፍል አራት

የተለያዩ ድንጋጌዎች

27. ደንብ ወይም መመሪያ ማውጣት

ጠቅላይ ፍርድ ቤት እንደአስፈላጊነቱ በዚህ አዋጅ ላይ በመመስረት ደንብና መመሪያ ሊያወጣ ይችላል።

28. በሂደት ላይ ያሉ ጉዳዩች

ይህ አዋጅ በፀደቀበት ወቅት በማንኛውም የፍርድ ቤት አርከን በመታየት ላይ ያሉ ጉዳዩች በተጀመሩበት ሁኔታ ፍፃሜ ያገኛሉ።

29. የተሻሩና ተፈፃሚነት የሌላቸው ሕጐች

የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የፍርድ ቤቶች ማቋቋሚያ አዋጅ ቁጥር ---------- በዚህ አዋጅ ተሸረዋል።

30. <u>ይህ አዋጅ የሚፀናበት ጊዜ</u>

ይህ አዋጅ በአፋር ነጋሪት ጋዜጣ ታትሞ ከወጣበት ቀን ጀምሮ የፀና ይሆናል፣፣

እስማኤል አሊ ሴሮ

የአፋር ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት

ርዕሰ መስተዳደር

----------ቀን 2006 ዓ.ም